

ותרא את עני אבותינו במצרים

ותקם את דבריך כי צדיק אתה

פ' וירא

1. וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם.
2. וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר גרו בה.
3. וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי.

נתרא את עני אבותינו במצרים ואת זעקתם שמעת על ים סוף

שמות רבה כא:ה

אמר רבי יהושע בן לוי למה הדבר דומה למלך שהיה בא בדרך והיתה בת מלכים צועקת לו בבקשה ממך הצילני מיד הלסטים, שמע המלך והצילה, לאחר ימים בקש לשא אותה לאשה, היה מתאנה שתדבר עמו ולא היתה רוצה, מה עשה המלך גרה בה הלסטים כדי שתצעק וישמע המלך, כיון שבאו עליה הלסטים התחילה צועקת למלך, אמר לה המלך לכה הייתי מתאנה לשמע קולך.

שמות יד:י

ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה'

שמות כ:כג

ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויצעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה. וישמע אלהים את נאקתם

אור החיים

מן העבודה – פ' לא שצעקו לאל שיושיעם אלא צעקו מן הצער כאדם הצועק מכאבו. ומודיע הכתוב כי אותה צעקה עלתה לפני ה', והוא אומר שועתם וגו' מן העבודה פ' מצער העבודה וישמע ה' את נאקתם פירוש הרמת קול כאבם.

דברים כו:ז-ז

וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה. ונצעק אל ה' אלהי אבותינו וישמע ה' את קלנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו

כי ידעת כי הזידו עליהם

שמות יא:יח

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים כי בדבר אשר זדו עלים

רמב"ם הל' תשובה ו:ח

והלא כתוב בתורה ועבדום וענו אותם הרי גזר על המצריים לעשות רע. וכתוב וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ. הרי גזר על ישראל לעבוד כוכבים ומזלות ולמה נפרע מהן. לפי שלא גזר על איש פלוני הידוע שיהיה הוא הזונה אלא כל אחד ואחד מאותן הזונים לעבוד כוכבים ומזלות אילו לא רצה לעבוד לא היה עובד. ולא הודיעו הבורא אלא מנהגו של עולם. הא למה זה דומה לאומר העם הזה יהיה בהן צדיקים ורשעים. לא מפני זה יאמר הרשע כבר נגזר עליו שיהיה רשע מפני שהודיע למשה שיהיו רשעים בישראל. כענין שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. וכן המצריים כל אחד ואחד מאותן המצריים והמרעים לישראל אילו לא רצה להרע להם הרשות בידו. שלא גזר על איש ידוע אלא הודיעו שסוף זרעו עתיד להשתעבד בארץ לא להם.

רמב"ן - בראשית טז:יד

שהוסיפו להרע, כי השליכו בניהם ליאור וימררו את חייהם (שמות א':י"ד) וחשבו למחות את שמם. וזה טעם: דן אנכי – שאביא אותם במשפט, אם עשו כנגזר עליהם או הוסיפו להרע להם. וזהו מה שאמר יתרו: כי בדבר אשר זדו עליהם (שמות י"ח:א) – כי הזדון הוא שהביא עליהם העונש הגדול שאבדם מן העולם. וכן: כי ידעת כי הזידו עליהם (נחמיה ט':י').¹

קדושת לוי – כלל נסים

שהיה שמחים בצרות ישראל, אם כן מכל זה נראה שכונתם לעבור רצון הבורא ברוך הוא בעבודת הפרך ולא לקיים גזירות יתברך שמו. וזה כי ידעת, כי ידע האל כי הזידו עליהם, כי כונתם למען זדון לבם להרע לישראל ולא לקיים גזירות הבורא ברוך הוא ולכן כיון דבזדון לבם עשו להרע לבני ישראל ולעשות נגד רצון הבורא ברוך הוא ראוי לנקום ולעשות בהם מכות דצ"ך עד"ש באח"ב ור"ן מכות על הים

ומעש לך שם כהיום הזה

שמות ט:טז

ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ

- שמואל ב' ז:כג - ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר הלכו אלהים לפדות לו לעם ולשום לו שם ולעשות לכם הגדולה ונראות לארץ מפני עמך אשר פדית לך ממצרים גוים ואלהיו
- ישעיה סג:יא-יד - ויזכר ימי עולם משה עמו איה המעלם מים את רעי צאנו איה השם בקרבנו את רוח קדשו. מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם לעשות לו שם עולם. מוליכם בתהמות פסוסי במדבר לא יכשלו. כבהמה בבקעה תרד רוח יהוה תניחנו כן נהגת עמך לעשות לך שם תפארת
- ירמיה לב:כ - אשר שמת אתות ומפתים בארץ מצרים עד היום הזה ובישראל ובאדם ותעשה לך שם כיום הזה
- דניאל ט:טו - ועתה אדני אלהינו אשר הוצאת את עמך מארץ מצרים ביד חזקה ותעש לך שם כיום הזה חטאנו ורשענו

¹ This is also the understanding of the רד"ק, the רמב"ם and the נחמיה מלבי"ם on the רמב"ן.